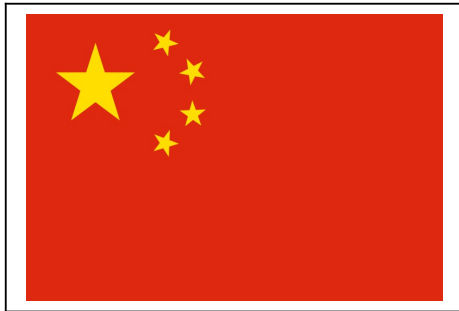

Załącznik nr 2

Chiny

Chiny na północy graniczą z Rosją i Mongolią, zaś na wschodzie z Koreańską Republiką Ludowo-Demokratyczną, a także wybrzeżami mórz: Żółtego oraz Wschodnio- i Południowochińskiego. Południową granicę państwo dzieli z Wietnamem, Laosem, Myanmar, Indiami, Bhutanem i Nepalem, a zachodnią z Afganistanem, Tadżykistanem, Kirgistanem i Kazachstanem. Na terenie Chin leży najwyższy w świecie masyw górski – Himalaje. Przez kraj przepływają rzeki: Huang Ho i Jangcy Jan. W prawie 50% jest to państwo ateistyczne, ok. 28% stanowią religie chińskie.

Biorąc pod uwagę dwa czynniki – ukształtowanie pionowe i ilość opadów, można w Chinach wyodrębnić dwie wielkie krainy geograficzne – Chiny suche i Chiny monsunowe (wilgotne). Chiny suche obejmują zachodnią i północną część kraju. Wskutek oddalenia od mórz i osłonięcia przez łańcuchy górskie, ilość opadów jest tu mała, a rozwój osadnictwa i gospodarki postępuje znacznie wolniej niż w Chinach monsunowych. Chiny wilgotne (monsunowe) są bardzo gęsto zaludnione i doskonale rozwinięte. Obejmują m.in. obszary południowej Mandżurii i znajdują się w zasięgu letnich monsunów, dzięki czemu tutejsze gleby są bardzo urodzajne, a lasy, głównie górskie, niezwykle bujne.

Flora Chin jest bardzo bogata i różnorodna, choć naturalne zbiorowiska leśne zostały w większości zamienione w pola uprawne, przez co dzisiaj stanowią one zaledwie 12% powierzchni kraju. Na północnym wschodzie, w Wielkim Chinganie, występuje tajga sosnowo-modrzewiowa przechodząca na południu w dębowo-sosnowe lasy mieszane. Na Nizinie Chińskiej naturalna roślinność, jaką były lasy monsunowe, została całkowicie wyniszczona. Jedynie na wododziałach zachowały się naturalne lasy liściaste z dębami, wiązami, klonami i jesionami. Na południe od Jangcy znajdują się lasy z drzewami zimozielonymi (m.in. sosny i cyprysy). W Górach Południowochińskich występują wiecznie zielone lasy z drzewami tungowymi, kamforowcami, wawrzynami i

zaroślami bambusowymi. Na wybrzeżu Morza Południowochińskiego i przybrzeżnych wyspach rosną wiecznie zielone lasy zwrotnikowe bogate w palmy, bambusy, liany. W Chinach przetrwało wiele roślinnych reliktyw, m.in. miłorząb i metasekwoja. Stąd także wywodzi się wiele roślin użytkowych, takich jak brzoskwinie czy herbata.

W Chinach żyje wiele gatunków zwierząt, np. panda wielka – symbol gatunków zagrożonych wyginięciem, małpa złocista, tygrys południowochiński, delfiny z czerwonymi i białymi płetwami, krokodyl z rzeki Jangcy i ponad sto innych cennych i rzadkich gatunków dzikich zwierząt, które są znane na świecie.

Indie

Od północy Indie są ograniczone przez pasma górskie: Karakorum i Himalaje. Sąsiadami państwa są: Pakistan na północnym zachodzie, Chiny, Nepal oraz [Bhutan](#) na północy, [Birma](#) i [Bangladesz](#) na północnym wschodzie, [Sri Lanka](#) (przez zatokę Mannar i [cieśninę Palk](#)) na południowym wschodzie. Od południowego zachodu kraj otaczają wody [Morza Arabskiego](#), zaś od południowego wschodu – [Zatoki Bengalskiej](#) i [Morza Andamańskiego](#). Do Indii należą też archipelagi. Największa rzeka Indii, Ganges, czczony przez hinduistów jako święta rzeka, łączy się w delcie z Brahmaputrą. Stolicą państwa jest [Nowe Delhi](#). Inne duże miasta to Bombaj, Kalkuta, Bangalore czy Madras. Indie podzielone są na 28 stanów, 6 terytoriów związkowych, 1 terytorium stołeczne i 591 [dystryktów](#). Główną religią państwa jest hinduizm – ok. 78%, ok. 12% stanowią muzułmanie.

Ukształtowanie powierzchni: na południu – obszary rolnicze i lasy równikowe, w centrum – obszary rolnicze i lasy podzwrotnikowe, na zachodzie – sawanny oraz pustynie piaszczyste.

W Indiach hoduje się bydło, trzodę, owce i kozy, a uprawia pszenicę, kukurydzę, proso, sorgo, ryż, tytoń, palmę, herbatę, kaczuk, jutę, kawę,

bawełnę i banany. Wydobywa się takie surowce, jak: ropa naftowa, węgiel kamienny, węgiel brunatny, rudy żelaza, rudy chromu.

Klimat Indii jest zwrotnikowy: na północy zwrotnikowo-monsunowy, na południowym zachodzie wilgotny, w zachodniej części Niziny Hindustańskiej stopniowo przechodzi w suchy, zaś w Karakorum i Himalajach jest to typ podzwrotnikowy górski. W wyższych partiach gór zima trwa 6 miesięcy. W okresie przejściowym między monsunem letnim a zimowym przechodzą tu częste cyklony połączone z wielkimi ulewami. Średnia temperatura w styczniu wynosi od ok. +15°C u podnóża Himalajów do ok. +28°C na południu. W maju, który jest najcieplejszym miesiącem roku, temperatury wynoszą od +27 do +30°C.

W Indiach żyją słonie, nosorożce, tygrysy. Obecnie wszystkim tym gatunkom grozi wyginięcie. W Himalajach można spotkać ważące blisko tonę jaka, wielbłąda dwugarbnego, żyjącego wysoko wśród piasków, owcę stepową, zwaną urialem, tybetańską antylopę, kianga (tybetański dziki osioł), koziorožca himalajskiego oraz tara. Do innych mieszkańców najwyższych gór świata należą: niedźwiedzie – himalajski i brunatny (najczęściej spotykany w Kaszmirze), świstaki i jelenie piżmowce. Bezspornie najbardziej tajemniczym stworzeniem Indii jest irbis (pantera śnieżna). Szczęśliwcy mogą ją spotkać w regionach Sikkimu i Arunachal Pradesh. Kolejny zagrożony wyginięciem gatunek to panda mała, zamieszkująca bambusowe zarośla wschodniej części Himalajów. Ten ssak z rodziny szopowatych żywi się owadami oraz pędami, owocami i liśćmi bambusa.

Iran

Iran położony jest w Azji Południowo-Zachodniej, nad Morzem Kaspijskim, między zatokami Oceanu Indyjskiego: Perską i Omańską. Od Półwyspu Arabskiego oddziela go wąska cieśnina Ormuz. W przeważającej części jest to kraj górzysty i wyżynny. Wyżyna Irańska otoczona jest na zachodzie górami

Kurdystańskimi i Zagros, na północy górami Elbrus, a na wschodzie Górami Wschodnioirańskimi. We wnętrzu kraju znajdują się też pustynie – Pustynia Słona i Pustynia Lota. Przez Iran przepływa rzeka Karun i Ghezel Ouazan.

Klimat Iranu jest kontynentalny. Wpływa to na skrajne amplitudy temperatur nie tylko latem i zimą, ale także w ciągu dnia i w nocy. I tak, np. zimowa noc w środkowej części kraju jest bardzo mroźna, podczas gdy dzień – stosunkowo ciepły. Tymczasem w letni dzień panują tu upały przekraczające 50°C, zaś noce są dosyć chłodne. Najbardziej łagodny klimat występuje na wybrzeżu Morza Kaspijskiego.

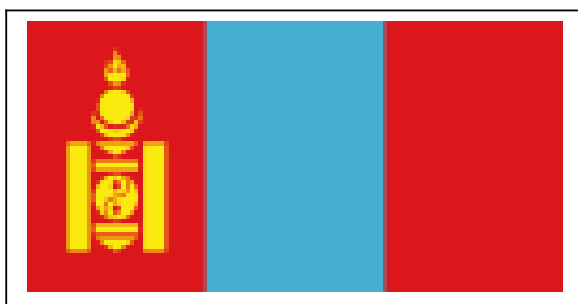
Do końca 1935 roku Iran nazywany był Persją. W prawie 100% zamieszkują go wyznawcy islamu.

Iran jest eksporterem głównie ropy naftowej i gazu ziemnego. Ważną gałęzią gospodarki jest też rolnictwo i eksport orzeszków pistacjowych (1 miejsce na świecie w 2005) oraz daktyli (3 miejsce na świecie w 2005). Uznany w świecie towarem pochodzącym z Iranu są ręcznie tkane dywany perskie.

Świat zwierząt Iranu reprezentują gatunki pustynne i półpustynne, charakterystyczne dla regionu śródziemnomorskiego. Północne obszary kraju zamieszkują jelenie, sarny, dziki i koziorożce. Do drapieżników należą niedźwiedzie brunatne i rysie. Na obszarach pustynnych kraju występuje gazela arabska i nieliczne już okazy onagera, będącego najmniejszym przedstawicielem koniowatych. Drapieżne gatunki pustynne reprezentowane są przez szakala złocistego i karakala. Wybrzeża Morza Kaspijskiego są miejscem bytowania tygrysa i geparda. Lasy leżące na wschodnich krańcach Iranu zamieszkuje niedźwiedź himalajski.

Góry Elbrus porastają lasy dębowe, bukowe i grabowe. Dotyczy to jednak północnej części tych gór; południowe stoki Elbrusu pokryte są skąpą roślinnością pustynno-stepową.

Mongolia

Mongolia graniczy z Rosją i Chinami, a zamieszkują ją głównie Mongołowie (95%) wyznający buddyzm. Leży na wyżynie. Stolicą kraju jest Ułan Bator, zaś główną rzeką – Selenga. W związku z położeniem śródkontynentalnym, klimat kraju jest surowy. Lato jest tutaj bardzo gorące (temperatury przekraczają 30°C), natomiast zima bardzo mroźna (poniżej 30°C). Opady występują niezwykle rzadko, głównie od połowy czerwca do połowy sierpnia. Zima i lato trwają przez około 5 miesięcy, wiosna i jesień są bardzo krótkie.

Podstawą gospodarki mongolskiej jest wydobywanie takich surowców, jak: węgiel brunatny, miedź, złoża molibdenu oraz fosforytów. Poza stolicą, Ułan Bator i większymi miastami, znaczna część mieszkańców zajmuje się hodowlą koni, bydła, wielbłądów, kóz i owiec. Mongolia eksportuje kaszmir i artykuły żywnościowe, zaś jej głównymi odbiorcami są Rosja, Chiny i Japonia.

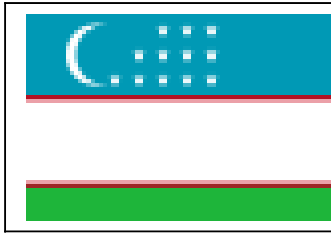
Podstawą żywienia ludności nadal są zwierzęta przystosowane do życia na stepie, takie jak: wielbłądy, konie, jaki, kozy i owce. Zwierzęta te stanowią cenne źródło mięsa i mleka, ich części wykorzystywane są do produkcji odzieży, opału, warstwy izolacyjnej jurty (szałas mongolski), a także służą jako środek transportu. Stopniowo zmniejsza się rola łowiectwa. Najbardziej pospolitą zwierzyną, zwłaszcza w Mongolii wschodniej i centralnej, są bobaki (tarbagany) poławiane zarówno dla cenionego mięsa i tłuszczu, jak i dla futra. Skupuje się także skórki wiewiórek i wilków.

Świetlista tajga modrzewiowa daje schronienie dużym drapieżnikom: wilkom, rysiom, niedźwiedzim brunatnym, jak również dużym parzystokopytnym roślinożercom, takim jak łosie, renifery i piżmowce. Wśród rozpoznanych 62 gatunków ssaków świetlistej tajgi mongolskiej znajdziemy także mniejsze, charakterystyczne dla tamtych stron zwierzęta, np. przedstawiciela rodziny łasicowatych – rosomaka (*Gulo gulo*) o długiej czarnobrunatnej sierści.

W tajdze rosną modrzewie syberyjskie, jodły, świerki i limby. Układ roślinności cechuje się swoistą przemiennością i różnorodnością gatunków, wśród których występują zarówno te spotykane w tajdze, jak i na stepie łąkowym: ostnice, turzyce, szarotki, miłki, astry, goździki, dzwonki itp.

Mongolia to także obszar bardzo malowniczy, o urozmaiconym górzystym krajobrazie, bogaty w strumienie, głębokie doliny rzeczne i wodospady.

Uzbekistan

Uzbekistan leży w Azji Środkowej między dwiema wielkimi rzekami – Amu-darią i Syr-darią. Powierzchnia kraju jest w większości równinna, zaś ok. 20% stanowią góry i przedgórza. Na północnym wschodzie kraju leżą góry Ałaj i Tien-szan, gdzie znajduje się najwyższy szczyt kraju – Khazret Sultán, osiągający wysokość 4634 m n.p.m. Między nimi leży urodzajna, nawadniana Kotlina Fergańska, która częściowo należy do Uzbekistanu. Środkową część kraju zajmuje Nizina Turańska z rozległą pustynią Kyzyl-kum.

Przez Uzbekistan wiódł jedwabny szlak, a miasta Samarkanda, Chiwa, Buchara ogrywały znaczącą rolę w wymianie handlowej.

Klimat Uzbekistanu jest kontynentalny, skrajnie suchy z ciepłymi zimami (od 3 do 10°C) i gorącym, suchym latem z temperaturami sięgającymi nawet 45°C. Mała ilość opadów (do 200 mm na terenach równinnych), niesprzyjająca rozwojowi rolnictwa, sprawia, że konieczne staje się nawadnianie pól uprawnych.

Uzbekistan nie ma dostępu do morza. Do największych miast należą: Taszkent, Samarkanda, Namangan, Andiżan, Buchara, Fergana, Chiwa.

Uzbekistan to kraj w przeważającej mierze rolniczy, w którym największe znaczenie gospodarcze od lat posiada uprawa **bawełny**. Rozwinięta jest tu także produkcja **jedwabiu**, hodowla **owiec** i sadownictwo. Sprzyjający klimat pozwala na uprawę takich roślin, jak **morele**, **brzoskwinie**, **winorośl właściwa**, **granaty**. Corocznie produkuje się tu również około 3,5 miliona ton ziarna zbóż. Kraj posiada znaczące zapasy różnorodnych surowców mineralnych, wśród których wymienić można: **złoto** (4. miejsce na świecie), **miedź** (11.), **uran** (7.), **olów**, **srebro**, **fosforyty**, sole potasowe. Odkryto tu także zapasy **gazu ziemnego**.